Velkommen til andre samling!

Fagnettverk Utdanningsvalg

Januar 2020

Torild Schulstok

Høgskolen i Innlandet

Plan for dagen

- Kort intro – nytt siden sist!
- Erfaringsdeling i grupper
- Utprøving av to gruppeveiledningsaktiviteter
- Veien videre

Høgskolen i Innlandet

Nytt siden sist

Ny læreplan:
https://www.udir.no/lk20/utv01-03

https://www.udir.no/laring-og-trivsel/lareplanverket/fagspesifikk-stotte/nytt-i-fagene/hva-er-nytt-i-utdanningsvalg/

Nasjonalt kvalitetsrammeverk for karriereveiledning
https://www.kompetansenorge.no/Karriereveiledning/kvalitet-i-karriereveiledning/

Høgskolen i Innlandet

Mål for opplæringen er at eleven skal kunne:

- beskrive egne styrker og egenskaper og interesser, og kunne se dette i sammenheng med utdannings- og yrkesønsker og livsmestring
- samle, analyse og bruke informasjon om utdanning og arbeid
- utforske ulike utdanningsveier og hvilke yrkesområder de kan føre til
- tilegne seg kunnskap om arbeidslivet gjennom utprøving og utforskning og reflektere over hvordan bærekraftsmål, konjunkturer og teknologi påvirker arbeidsmarked, yrker og arbeidsmåter
- diskutere konsekvenser av utenforskap og forstå økonomisk og sosial verdi av arbeid på individ- og samfunnsnivå
- gjøre rede for hva og hvem som kan påvirke karrierevalg og hva dette har å si for egne valg
- utforske kjønnsrelaterte perspektiver i karrierevalg
- se muligheter og omsette egne idéer til handling og valg, og reflektere sammen med andre over konsekvenser av karrierevalg
- utvikle mestringsstrategier for å håndtere overganger og utfordringer relatert til utdanning og karriere
- tolke stillingsannonser, skrive CV og jobbsøknad og tilegne seg kunnskap om hvordan man gjør et godt jobbintervju

INN
Høgskolen i Innlandet

Summeoppgave

- Hva skiller disse kompetansemålene fra de forrige?
- Hva betyr eventuelle endringer for fokus i undervisningen?

Høgskolen i Innlandet

Nasjonalt kvalitetsrammeverk for karriereveiledning

2 særlige fokusområder for lærere i utdanningsvalg

1. Veileder/ lærers kompetanse om karrierelæring
2. Elevens utbytte: Karrierekompetanse – områder for utforsking og læring

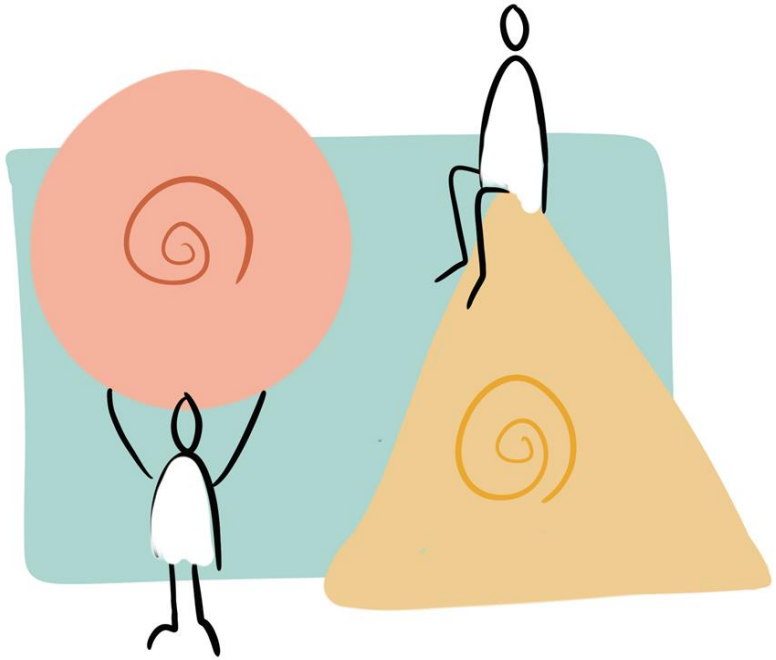

Høgskolen i Innlandet

Kompetanseområdet: karrierelæring

Området Karrierelæring handler om å legge til rette for læringsprosesser og aktiviteter, slik at veisøker får økt læringsutbytte og utvikler kompetanse til å håndtere sin karriere i forandring og overganger.

Kunnskap Karriereveilederen:

- har kunnskap om karrierelæring og karrierekompetanse
- har grunnleggende kunnskap om læring og læringsteori
- har kunnskap om et bredt spekter av karrierelæringsaktiviteter
- har kunnskap om kompleksiteten i det å håndtere forandringer og overganger i liv, læring og arbeid

Ferdigheter Karriereveilederen:

- legger til rette for veiledningsprosesser for individer og grupper med læring og utforsking som mål
- utvikler, planlegger og gjennomfører karrierelæringsaktiviteter gjennom bruk av relevante metoder, verktøy og ressurser
- vurderer læringsutbytte av karrierelæringsaktivitetene
- samarbeider med aktører som kan bidra til karrierelæringsaktiviteter med relevans for den enkelte/gruppen

Generell kompetanse Karriereveilederen:

- viser forståelse for konteksten den enkelte lever i og anerkjenner at karrierelæring må skje med utgangspunkt i den enkeltes situasjon
- kan analysere kritisk og med høy grad av etisk bevissthet hvordan karrierelæring og karrierekompetanse kan påvirke den enkeltes liv og valg

Høgskolen i Innlandet

Karrierekompetanse – områder for utforsking og læring

1) Meg i kontekst
2) Mulighetshorisont og begrensninger
3) Valg og tilfeldigheter
4) Endring og stabilitet
5) Tilpasning og motstand

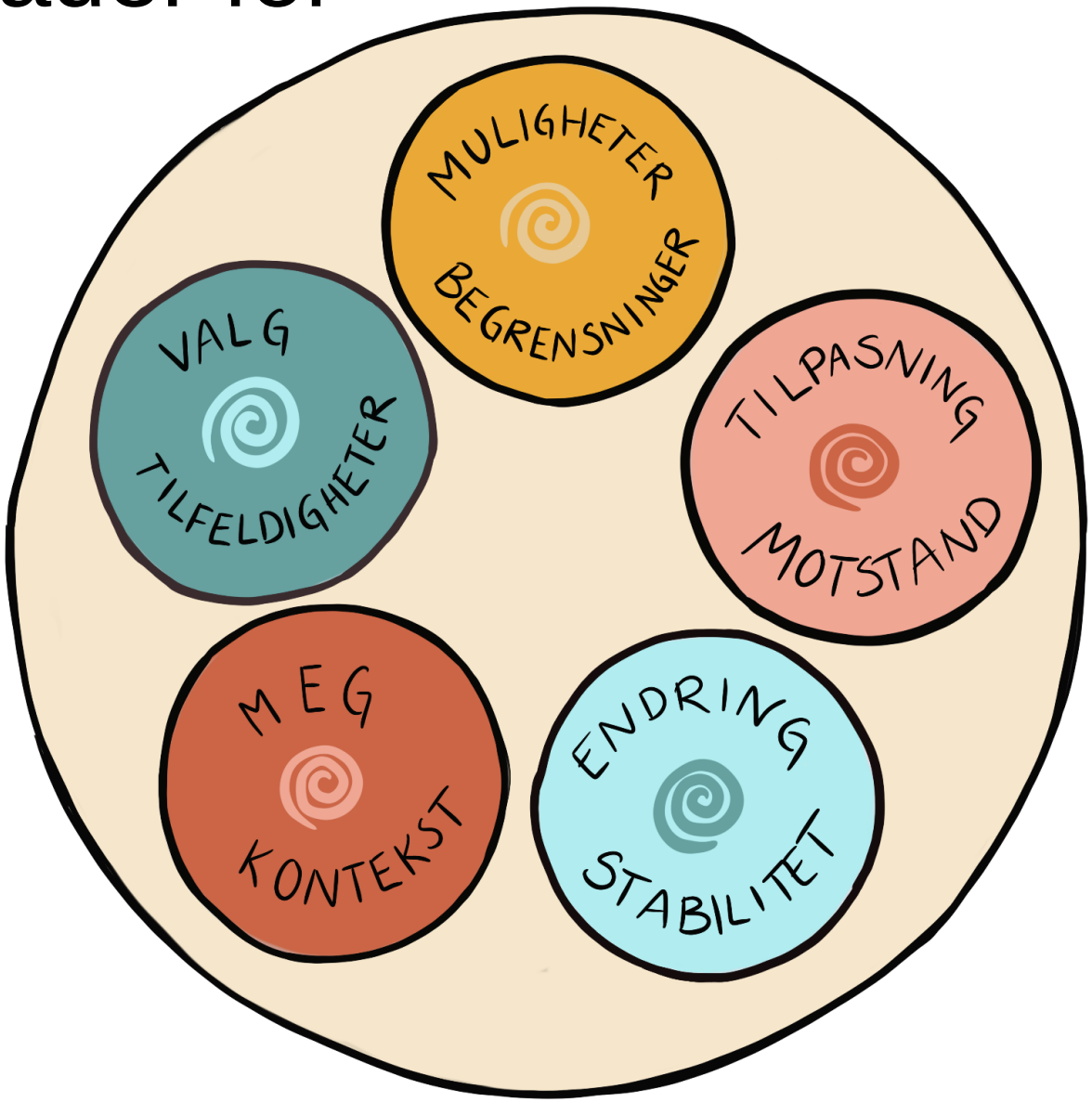

Meg

- kjenne og forstå seg selv - selvinnsikt
- utforske og sette ord på kunnskaper, ferdigheter, egenskaper, verdier og holdninger
- finne ut av interesser, ønsker og behov, forventninger
- vite hva en kan og er god til, sette ord på egen kompetanse
- bli klar over egne typiske handlingsmønstre og valgstrategier
- utforske hvor en har tilhørighet og hvem man har fellesskap med
- se på egen fortid, analysere nåsituasjonen og utforme et perspektiv på egen framtid

Kontekst

- Se og forstå egen bakgrunn, rammene en lever sitt liv innenfor, hvordan disse rammene kan påvirke egen situasjon

- Se, analysere og forstå de fellesskapene man er en del av
  - både familie, venner, kolleger, lokalsamfunn
  - og arbeidsliv, kultur og samfunn

- Se og forstå hvordan egen bakgrunn og konteksten man lever i kan innvirke på ønsker og valg når det kommer til utdanning og jobb

Her kan spørsmål som dette brukes:

- Hvem er du, hva kan du, hva vil du?
- Hvilke interesser, verdier, holdninger, motivasjoner, bestrebelser, behov og standpunkter har du utviklet inntil nå, og hvilke ønsker du å utvikle?
- Hvordan påvirker interesser, verdier, holdninger (fortsett listen selv) ditt liv i forhold til utdanning og arbeid?
- Hvilke kontekster og fellesskaper er du del av?
- Hvordan påvirker din bakgrunn og de fellesskapene du er en del av, dine valg, og din karriere?
- Hvilke samfunnsmessige strukturer påvirker deg og din situasjon?
- Ønsker du å påvirke hvordan disse strukturene får konsekvenser for ditt liv? Er det mulig og ønskelig?

Valg

- utforske valg og valgalternativer
- bli kjent med egne valgstrategier og hva en trenger i en valgsituasjon
- vurdere konsekvenser av ulike valgalternativer
- bruke tidligere erfaringer for å ta framtidige valg
- vite at et fravalg – eller fravær av valg – også kan betraktes som valg
- erkjenne at tvil kan være en del av valgprosessen, og at uansett valgstrategi kan man ikke forutse framtiden
- vite at valg både kan være en avgrenset hendelse, og en langsom endringsprosess

Tilfeldigheter

- undersøke hvordan tilfeldigheter har hatt innflytelse på hendelser
  og valg når det kommer til utdanning og jobb
- se og forstå at hendelser som ikke var planlagte, allikevel kan få betydning for hvordan karrieren utvikler seg
- bli oppmerksom på at man kan velge å handle eller ikke når en tilfeldighet oppstår
- utforske hvordan man kan legge til rette for at «gode» tilfeldigheter
  kan skje

Her kan spørsmål som dette brukes

- Hvordan tar du valg, og hva har vært/er din typiske valgstrategi?
- Hvordan har du grepet det an når du skulle ta valg tidligere?
- Hvilke valg har fått betydning for din karriereutvikling?
- Hva har hjulpet deg i valgprosesser (mennesker, kunnskap, ting du gjorde)?
- Hva opplever du selv spiller inn på dine valg?
- Hva tror du spiller inn på andres valg?
- Hvilke tilfeldigheter har hatt innflytelse på valg av utdanning og jobb i ditt liv?
- Hvordan kan tilfeldigheter, det som er utenfor din kontroll påvirke ditt liv?
- Hvordan kan du legge til rette for at «gode» tilfeldigheter kan skje?

Mulighetshorisont

- utforske muligheter
- innhente kunnskap og informasjon for å avklare om muligheter er reelle eller ikke
- bli klar over og bevisst på egen mulighetshorisont, det vil si det man kjenner til og vurderer som mulig
- undersøke om egen mulighetshorisont kan utvides

Begrensninger

- avdekke mulige begrensninger
- analysere og vurdere begrensningene og undersøke om de er reelle, eller kun opplevde (tankefeller)
- dersom begrensningen er reell, undersøke om det er mulig å gjøre noe med den
- finne ut om det er mulig å påvirke begrensningens negative innvirkning
- se på hvordan leve best mulig med innvirkningene av en begrensning

Her kan spørsmål som dette brukes:

- Hvilke muligheter kjenner du til og ser du for deg: Hva er din mulighetshorisont?
- Kan mulighetene realiseres?
- Hva er «innenfor» eller «utenfor» det du vurderer som aktuelt for deg?
- Hvilke ønsker og mål har du, og hvilke av de ønsker du å forfølge så de kan bli til muligheter?
- Hvilke begrensninger er til stede i din situasjon?
- Hvilke begrensninger kan du påvirke, og hvilke er utenfor din kontroll?
- Er begrensningene reelle, eller er de tankefeller?
- Hvilke begrensninger kan du ikke gjøre noe med?
- Hvordan håndtere reelle begrensninger på en måte som er til å leve med for deg?
- Er det mulig å gjøre grep som fjerner, demper eller forandrer begrensningen?
- Dersom det finnes begrensninger, er det mulig å nå et mål/et ønske med en annen strategi?

Endring

- utforske endringer i eget liv og endringer i omgivelsene
- vurdere om endringer er ønskede eller uønskede
- se hvordan endringer i eget liv eller omgivelser kan forandre forutsetningene for valg
- analysere hvilke endringer man har opplevd tidligere, og å se på hvordan de ble håndtert
- være oppmerksom på endringer i ens nære omgivelser eller i samfunnet og vurdere hvilke konsekvenser de kan ha på eget liv

Stabilitet

- se etter hva som er stabilt i eget liv og i omgivelsene
- vite hvilket behov man har for stabilitet i ulike situasjoner,
- vurdere behov for stabilitet opp mot ønske om endring
- være oppmerksom på at stabilitet kan komme i konflikt med ønske eller krav om endring

Her kan spørsmål som dette brukes:

- Hvilke endringer foregår rundt deg eller i ditt liv?
- Hvordan påvirker disse endringene deg, hvilke konsekvenser kan de få?
- Liker eller misliker du endring? Trenger du stabilitet?
- I de endringene som foregår, hva oppleves som stabilt?
- Finnes det forventninger til henholdsvis endring eller stabilitet, for eksempel fra samfunnet, familie, ditt nære fellesskap, deg selv?
- Hva finnes i ditt liv akkurat nå som er stabilt? Hvordan opplever du denne stabiliteten?
- Hvis ønsket om endring står i konflikt med ønsket om eller behov for stabilitet, hvordan ta valg og gjøre riktige overveielser mellom de to hensynene?
- Hva betrakter du som bærekraftig i relasjon til arbeid og utdanning?

Tilpasning

- se og forstå hvilke tilpasninger en situasjon kaller på
- undersøke hvem og hva som målbærer behovet for eller kravet om tilpasning
- vurdere hvilke konsekvenser en aktuell tilpasning kan ha (for eget og andres liv)
- vurdere ut om tilpasningen som kreves er akseptabel eller problematisk
- vurdere konsekvensene av å ikke ønske å tilpasse seg

Motstand

- vurdere om man i en karriererelatert situasjon blir utfordret på en måte som kaller på motstand
- finne ut hvorfor en situasjon påkaller motstand
- undersøke og vurdere hva konsekvensene av motstand kan være
- vurdere om konsekvensene av motstand er akseptable
- vurdere om det finns en balanse mellom tilpasning og motstand
- finne ut hvor egne grenser for tilpasning er

Her kan spørsmål som dette brukes:

- Krever situasjonen du er i, noen form for tilpasning, og i så fall, på hvilken måte?
- Kaller situasjonen på motstand, og i så fall, på hvilken måte?
- Hva kan konsekvensen av tilpasning eller motstand være?
- Hvem og hva målbærer kravet om eller behovet for tilpasning?
- Hva begrunner du motstanden i?
- Er det mulig å stå fast og ikke være med på en påkrevet tilpasning/endring, eventuelt på hvilke måter?
- Kan du leve med å tilpasse deg uten at det får uforholdsmessige konsekvenser for deg eller andre?
- Hva kan konsekvensene av å yte motstand være?

Erfaringsdeling med utgangspunkt i hjemmeoppgaven:

- Ta utgangspunkt i noen av dine egne planer og opplegg for perioden oktober til desember.
- Finn ut hva elevene tenker er det viktigste i faget.
- Hva harmonerer godt med fagets nye profil og kjerneelement? Hvorfor?
- Hva bør/kan du endre slik at planene/oppleggene harmonerer enda bedre med fagets nye relevans/kjerneelementene? Hvordan?
- Prøv ut endringene og skaff deg erfaringer.

To undervisningsaktiviteter som potensielt kan bidra på de “mer danninsgorienterte” kompetansemålene

- Utforsking av eksistensielle spørsmål ved hjelp av LEGO

- Privilege walk

Vitaliseringsmodellen

Psykologiske grunnbehov og psykologisk oksygen

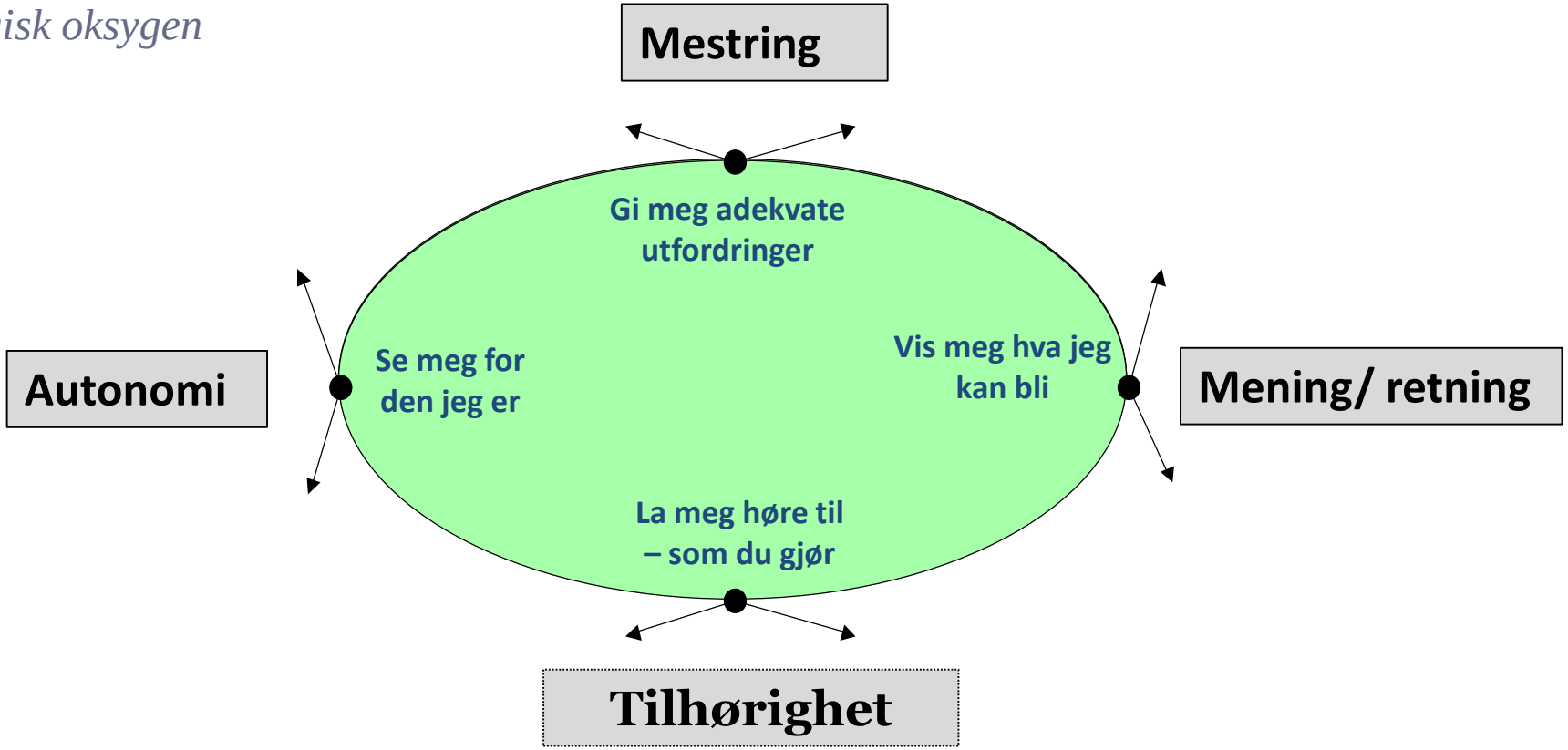

The Vitalizing Model © J. Tønnesvang, 2014

Høgskolen i Innlandet

Hvorfor LEGO?

Høgskolen i Innlandet

Feedbackposisjoner

1. **Observere/ være vitne**
   - *Jeg legger merke til at X…*
2. **Anerkjenne:**
   - *Når X bygger/forteller at…, tenker jeg at X…*
3. **Speile**
   - *Jeg kan kjenne meg igjen i det X viser/forteller om…*
4. **Utfordre:**
   - *Hvis jeg var X ville jeg muligens…*

INN
Høgskolen i Innlandet

Gode råd når du skal i gang med å bygge

- Går rett på sak og start byggingen – unngå å ha ”planleggingsmøte” med deg selv først
- Stol på dine hender – la dem velge brikkene du vil bruke
- Mening vil oppstå underveis i prosessen og når du etterpå forteller din historie
- Ikke gå deg bort i designet!

I grupper på 5

- 5 ulike byggeoppgaver totalt (hver runde på ca 10 min)
- Velg den som vil ha den første byggeoppgaven
- De fire andre trekker hvert sitt kort med «feedback-posisjon»
- 4 minutter til å bygge, de fire andre observerer og skriver ned stikkord
- 3 minutter hvor bygger`n får fortelle hva han/hun har bygget og hva som ble tenkt
- Kort feedback-runde (ca 3 min)
- Bytte av roller

Vitaliseringsmodellen

Psykologiske grunnbehov og psykologisk oksygen

5. Bygg noe du mestrer godt – og noe som er utfordrende for deg

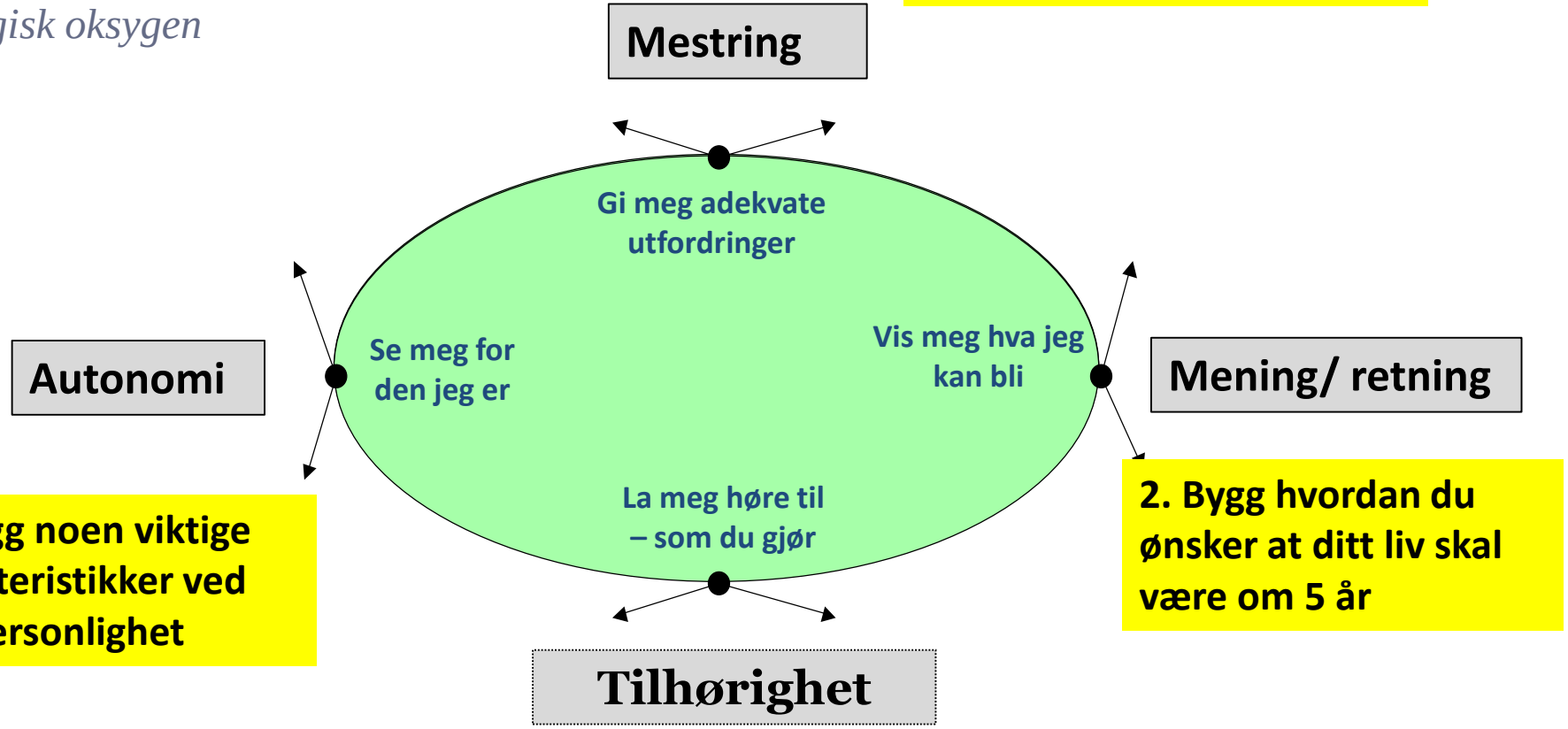

1. Bygg noen viktige karakteristikker ved din personlighet

2. Bygg hvordan du ønsker at ditt liv skal være om 5 år

3. Bygg det som kan være et godt og vitaliserende fellesskap for deg

4. Bygg hvordan du ser for deg et godt og vitaliserende klassemiljø i faget utd.valg

The Vitalizing Model © J. Tønnesvang, 2014

Høgskolen i Innlandet

«Privilege walk»

Høgskolen i Innlandet

Neste mellomarbeid

- Videreutvikle det forrige mellomarbeidet i lys av endelig plan for utdanningsvalg, og med mål om å konkretisere det ned til et opplegg/plan som skal igangsettes høsten 2020.

Høgskolen i Innlandet

Referanser

- Kompetanse Norge (2019). Faglig forslag til Nasjonalt kvalitetsrammeverk for karriereveiledning. https://www.kompetansenorge.no/Karriereveiledning/kvalitet-i-karriereveiledning
- Tønnesvang, Jan (2014) Hvad vil det sige at være en person? et integrativt perspektiv på personlighed, I: Høgh-Olesen, H. & T. D. (red.): *Mærkelige menneske: Moderne personlighedspsykologi.* Risskove: Plurafutura Publishing
- Tønnesvang, Jan (2015) The Vitalising Model - what it is and how it can be used in practice. https://pure.au.dk/portal/da/publications/the-vitalising-model--what-it-is-and-how-it-can-be-used-in-practice(5b59fee3-7713-47a4-820c-a838fda4be2a).html
- Vogt Nilsen, Grete (2019). Presentasjon av forskningsresultater på IAEVG i Brattislava.
- Utdanningsdirektoratet (2019). Ny læreplan for faget utdanningsvalg https://www.udir.no/lk20/utv01-03

.

Høgskolen i Innlandet

Takk for meg!

torild.schulstok@inn.no

Høgskolen i Innlandet

Evaluaring:

https://dekom.no/

Høgskolen i Innlandet